

Дзіё сьвѣ Натэра

JURNAL

ЦЕНТРЪ РЕСПІДИРЭА ШТІІНЦЕЛОР НАТЭРАЛЕ ШІ ЕСАКТЕ,

în toate clasele.

Pedigeatș

de

Profesor Doktor Ізліѣ Бараш.

№ 15.

(Англ іntiіѣ)

Бѣксрешті.

Апріліе 15, 1856.

Konpindere: Kwestiuni asupra Agrikulturii. — Minskіе сінгерате іn дэланѣ. — Церемонііе де ноніс ла Кінезіе че сінтѣ іn Інсала Іаса. — Kоmнікаціоні utiіnісіфісе, місі.

Kwestiuni Agrikole.

Șna din științele cele mai moderne este, *Agrikultura*. Poate să ne întrebăm cine-va: apoi moșii și strămoșii noștri oare n'aș apatș, n'aș secheratș de ște și miі de anі nіnș a' nș se deșkoperi știința modernș nșmitș agrikulturș? Eș o ș'ї respnșzș, adșkіndș'ї a minte vestita frasz іn „Бѣдъранѣлѣ боерітѣ“ алѣ лѣі Molière іn kape Бѣдъранѣлѣ, дșne че a іnченпѣтѣ ла 40 de anі a іnvѣја Граматіка și аșde nentрѣ іntiіаші-datș че ва șz zіkș прозъ, strігъ kș mіrare: „Еатъ 40 de anі амѣ vorbitș іn прозъ și еș n'am utiіstș.“ Аша și moșii și strămoșii noștri аș esekstatș

agrikultura fșрș s'o utiș, adekș eі аș apatș și аș semъnatș, іnsъ fșрș șz аіѣ вр'o idee de pro-chesele natșrale че se șrmeazъ іn sіnълѣ пъmіn-тлѣі kș sъmіnța kape s'a nēșș аkоло, din mі-nēтлѣ іn kape s'a semъnatș nіnș ла іnflorіpea și matșpitatea frșkștлѣі. Апоі șnde oamenіі nș utiș a'шї da sokoteala de лѣкръріе лорѣ, аkоло sіntș орбі, sіntș ka nіште animale kарї лѣkreazъ prin іnstinktș dar nș prin іnцеленчїше. Diferința іntre знѣ църанѣ, іgnorantș și sъперstіgiosș de maі nainte kape de mѣлте-орї лѣkra іn zadapș din ne-utіnцъ, și іntre знѣ agrikultорѣ de аkъmș kape

ntie toate kondiționile creșterii plantelor și cari seamănă, care sunt înză la un grad de mai nainte dacă va rezuși în întreprinderea sa.

Psterea și bogăția națiunilor moderne sîntă basate asupra dezvoltării industriei și agriculturii, kuchi zna deminde de alta. Toată industria noastră are de skopș a skimba formele lucrurilor care le kșitirămș ori în peruză animală și din peruză vegetală scoțind—le din sînză pșmintăzi, apoi k kış agricultura e mai dezvoltată, k atitș materiile primitive care le scoatemș din pșmintă sîntă mai bșne și mai eficiente, apoi și produsășnea lorș e mai peruzată și mai pșdinș inkonstantș și nesigurș prekșmș a fostș mai nainte. De aceea știinga agriculturii e foarte kștivată akșmș în Europa civilizată, apoi k kış trebșe kș celș mai mare dreptș ca aceastș știingș sș fi kștivată la noi, ne kîndș viitorșș țrei Romînești este bazatș nșmaș asupra agriculturii, asupra penșteroaselorș tresări de viațș și de psterea omenească care sîntș grșșdite în xșma sa frkțiferș, care e în stare a nștri kș timpș multș milioane de fiingș zmane, și care a fșkșț ca principatele Danșbiene sș kștițe impoortanțș așa de mare în politica actuală a Europei.

Așa dar avîndș în vedere skopșăș acestș jurnalș d'a respîndi în pșzlıkș noțiunș științifice plășkște, interesante, apoi și folositoare în aplicașione lorș praktikș, de aceea amș hotșritș a trata din kîndș în kîndș în jurnalșăș nostrș și despre diferite kșestisni agricole, din aceea nșmaș kîte se rapoartș la știingșele naturale, care prin rezultatele lorș servesh kș niște preliminare și premise ne care agricultură și bazazăș konsekșingșele sale practice. Sș înșenemș dar astșzi kș:

Trinitatea agriculturăș.

Sînză și centrăș pșmintăzi este pentrș noi oamenii unș obiectș nekșnoskșș și va fi totș de zna așa, kuchi nș pștemș sș akșnșemș kș cherchetșrie noastre pînzș acolo. Atitș nșmaș știmș, prin argșmente științifice foarte sigșre kș în sînză pșmintăzi se aflș și akșmș o vatrș infokatș și inkış în kış toate mineralele care se aflș în pșmintă existș în stare fșzidș (tonitș)

și ferșinte. Dar agriculturăș niș nș trebșe sș știș nimicș despre sînză pșmintăzi; elș trebșe sș se okșne kș koaja pșmintăzi. Aiș știinga Geologiei (despre care vomș vorbi altș—datș mai ne largș) arată kș la formarea koajii pșmintăzi dose elemente aș kontrivșitș, adekș fokș și apș. Fokșăș șvșteranș a skosș din sînză pșmintăzi niște materii ferșingș și fșzide (prekșmș le skotș și vșlkani akșmș în formș de lavș) care, pșčindș—se aș formatș țrșimșri nșmite plștonice, prekșmș este granitșă, șș. Asta a fostș lucrarea fokșăzi. Dar lucrarea apș s'a formatș în modșăș șrșștorș: ne fșndșăș țrșilorș s'a densșș niște ștrate de kalkarii (varș) și de arșilș (pșmintș kșisosș, pșmintș galbenș,) apoi la marșșinea acestorș țrși antedelșviane (dinașntea potopșăzi) și șnde kșrsșăș apelorș d'atșnș a fostș tare, acolo aș dșrșmatș toate țrșimșriele ce aș esistatș mai nainte și le a fșkșțș nishș. Apoi ne șrșmș kîndș apșele țrșilorș d'atșnș s'aș petșasș, a remasș golș fșndșăș lorș care konstitșe akșmș aceea ce se nșmentș în geologie țrșimșriele nentșniene adekș kalkarii, arșilș și nishș, și aceste țrei formeazăș trinitatea agriculturăș.

Înt'adevșrșș din toate țrșimșriele plștonice (emite din fokș) rarș și mai niș zna nș este favorabilș agriculturii; ne kîndș nșmitșele țrei țrșimșri nentșnice sîntș singșrele baze ale creșterii plantelor și a rezșirșii agriculturăș. Ele sîntș maișele nștritive a țșțlorșș fiingșlorșș organice, fie plante, fie animale; fșrș kalkarișș, arșilș și nishș niș o floare, niș unș animalș n'arș nștea esista ne pșmintș.

Dar o sș ne întrebș cine—va, apoi nș vedemș kș kîmpșriele nishșoase sîntș demșpte și nepoditșoare, asemenea și de multș—ori vedemș mșnșș de kalkarișș (varș alșș) ștîndș kș vșrșșrșle lorș alșe țriste emișș afarș fșrș vr'o șrșmș de vegetașione? Așa este kîndș fiemș—care din aceste țrșimșri este deosenitș, dar Natura amestekîndșle toate în proporșionș șerște, adșorîndș și d'asupra unș pșmintșș nerșș nșmitș xșmș șnde se aflș remșșșigșele organice de mai nainte, a produsșș solș arabilș adekș țrșimșăș celș mai frkțiferșș (prodșștorșș) pentrș toate plantele.

Întokmăș pentrș aceasta e foarte de tre—

взидъ ка съ кэпоаштемъ патра солэлэ кимни-
лоръ поаште, ши възидъ къ п'аре пропорциале
черсте дин челе треї тэрімэри пэмите, атэпчї тре-
вэе с'адэргэмъ аколо партеа саъ кэїмеа каре
лпсеште, кэ скопъ ка аместекэтра съ ажэргъ
пінэ аколо ла пропорциале черсте.

Дар каре сінтэ карактереле прин каре део-
сеимъ ачесте треї тэрімэри зна де алта ?

Дака обсервэмъ ниште бакэцї isolate de а-
честе тэрімэри скоасе дин пэмінтэ, атэпчї е месне
а ле деосеи ши але кэпоаште. S. e. kременеа,
sira (grés) ши toate фелэриле де нисинъ апарциъ
ла класеа тэрімэрилоръ нисиноасе. — Пэмінтэля дин
каре се факъ оале ши кэрэмизї, пэмінтэля албъ
дин каре факъ лэлеле, пэмінтэля галбенъ дин каре
цэранї факъ кэсе ши пэмінтэ де фарфэрие албе,
toate апарциъ де класеа тэрімэрилоръ арцилоасе. —

Дар варъ, тивширъ, маї toate ниетриле дин каре
факъ кэсе ла пої, прекэмъ цинсъ, мармэръ ши
албастрэ, toate апарциъ де тэрімэриле калкаре. —

Маї греъ devine distincționea ачесторъ тэ-
рімэри kindъ ле обсервэмъ а фарз не кимпъ фииндъ
їнкъ їнтреїї їн пэмінтэ аконерїле кэ plante ши
їарэъ. Дар ши аїчї патра плантелоръ каре крескъ
не знъ кимпъ не дэ їн мїнэ знъ карактеръ di-
stinctївъ прин каре пэлемъ съ кэпоаштемъ патра
солэлэ, кэчї fiemї-каре солэ парлїкларъ, про-
дэче ши plante парлїкларе.

Аша s. e. знде vomъ гэси не кимпъ крес-
кїндэ: чїкоаре, ши foї кэ флорї рошиї deskise,
лэнтэчї отрэвите (lactuca vivoca) ши chenopon-
dium, аколо съ шїмї къ е знъ тэрімъ арцилосъ;
дар знде vomъ вэси крескїндэ: овэзъ сълватїкъ,
лэміперїкъ галбенъ. гароафъ сълватїкъ, меслеакън
ши молифтэ, аколо съ шїмї къ есте знъ тэрімъ
нисиносъ, апої знде vomъ vedeа крескїндэ: Es-
parseta, чїреше отрэвите (Belladonna) ши їарва
тремэрътоаре (Briza) аколо съ шїмї къ е знъ
тэрімъ калкарї.

Їнсэ методэля челъ маї сїгръ ка съ не їн-
кредїнцэмъ де патра солэлэ арабїля, есте не-
грешїтэ ка съ съпэмъ кимпэля ши денэртїндэ ако-
нерїшэля саъ стратеде де хэмъ знде крескъ план-
теле, о съ deskонерїмъ фндментэля ачестэї солэ,
апої гэсїндэ аколо сїрт, о съ шїмї къ тэрімэля
де сэсэ е нисиносъ, гэсїндэ петре де варъ, съ
шїмї къ тэрімэля де сэсэ е калкаросъ, ми гь-

sїндэ петре ченэмїї шїстосе (прекэмъ сервэ
ла аконерїшеле каселоръ) атэпчї съ шїмї къ
тэрімэля де сэсэ е арцилосъ. Кїаръ колоареа
солэлэ, їмї зїче патра са: адекъ kindъ е перрэ
е арцилосъ кэратъ, kindъ е ченэмїї е нисиносъ ши
kindъ е галбенъ саъ рошиї атэпчї копінде феръ.

Дака pretstїndenea с'аръ гэси солэри арци-
лоасе кэрате саъ нисиноасе кэрате, агрїкэлэтра п'ар
пэтеа реэмї. Їн Saxara їн Afrika аколо солэлэ
е кэратъ нисиносъ ши де ачееа е дешертїгъ грозавъ,
ascmenea ши солэлэ арцилосъ кэратъ нэ е favo-
рабїля агрїкэлэтреї; кэчї їн пэмїнтэ нисиносъ каре
е морвїля, plantele нэ стаъ бїне solide чї се
мїшкэ, апої апеле плоїї се стрїкоарэ жосъ ши
plantele рэмїнъ эскате; дин контра їн солэлэ
арцилосъ каре е foapte компактъ (stpinsъ) ши
таре, аколо рэдэчїнеле fine але plantелоръ гэсескъ
о їмнедекаре ши нэ пої съ се їнтїнэъ състе-
ранъ, кэчї нэ poate съ пэтрэнэъ прїнтр'энъ пэ-
мїнтэ аша де таре ми де компактъ, апої ачеш-
стэ їтїндепе състеранъ а фїрелоръ рэдэчїнале але
plantелоръ este kondїcїoneа чеа d'їntїїї nentрэ
кештепеа лоръ, кэчї нэмаї ачесте фїре рэдэчї-
нале їнтїтэ сэкэриле пэмїнтэляї ши ле адэкъ ла
plante спре а ле нэтри, дар не де алэ парте
плоаца кэзїндэ neste знъ солэ арцилосъ кэратъ нїчї
нэ poate съ їнтре аколо, кэчї пэмїнтэля аколо
е преа компактъ, де ачееа їн солэлэ арцилосъ
кэратъ ка ми їн челъ нисиносъ кэратъ, plantele се
эсэкэ ши нэ крескъ.

Iatz перкэла fндментэля їн агрїкэлэтрэ: so-
лэлэ арабїля тревэе съ fie ast-fелъ ка съ noatz
prokspa plantелоръ о staцїsne fїксэ, solide ши ne-
mїшкэтоаре (прїн эрмаре съ нэ fie мобїля ши
преа нисиносъ) дар не де алэ парте фїреле рэ-
дэчїнале але plantелоръ съ noatz нэтрспнде
ши съ се їнтїнэъ їнтр'їнссэля ши апеле плоїї съ
noatz нэтрспнде нїнэ аколо (прїн эрмаре съ нэ
fie компактъ ши арцилосъ).

Аша дар чеа d'їntїїї nechesitate агрїколэ este
ка солэлэ арабїля съ аївъ черстеле квалїтэцїї, прїн
эрмаре съ нэ fie есклэсївъ де арцилэ саъ де
нисинъ саъ де калкаръ кэратъ, чї съ fie аме-
stekатъ дин toate їн пропорциї черсте nentрэ
modэля кэлэтреї каре воїмъ а їнтреэїнга. S. e.
дака воїмъ а семэна Esparsete каре даъ знъ
fїнъ foapte предэїтэ, атэпчї тревэе ка калкарэля

съ predominie în amestекътъръ, дака воимъ а семъна секаръ, атънчї нисинълъ требъе съ predominie, дар воиндъ а семъна грїѣ атънчї арѣилълъ требъе съ predominie.

Арѣ fi pentръ ної оаменїї о лъкпаре цї-
gantїкъ ши poate imposїבלъ а amesteka pretstїnde-
denea солълъ арабилъ, в пророрѣїїнїе черъте,
ши esistенда оаменїлоръ арѣ devenї amerїн-
цатъ дакъ Natрa їнсъ-шї нъ s'арѣ fi їнсрѣїнатъ
къ ачeastъ операцїїне; де ачееа vedemъ маї пре-
stїndenea солълъ арабилъ amestekatъ din toate
treї elementele sсsъ нъmite, їнсъ ачесте ameste-
кътърї sїнтъ де дїферїте grade ши konstїtсе дїфе-
рїте солърї конвенабїле pentръ дїферїте plante де
арїкълътъръ. Шї арїкълторълъ їнцелентъ требъе
съ се konforme къ арїкълътъра са, дъне natрa
солълї сълъ, адекъ орї къ требъе съ semene
аколо plante конвенабїле pentръ солълъ кїмпнълї
сълъ, саъ къ требъе съ їмъзнечеze солълъ ка съ
поатъ нъне їнтр'їнсълъ алте plante каре воеште
а семъна аколо ши де каре амтеантъ знъ bene-
фїчїї маї mare. S. e. знъ арїкълторъ аре знъ
солъ знде нисинълъ predominъ. Елъ шїїндъ ачeasta
seamънъ аколо секаръ дар нъ грїѣ, дар елъ вь-
зїндъ къ грїѣлъ е маї кълтатъ ши дъ знъ bene-
фїчїї маї mare, атънчї елъ о съ адъкъ не кїмп-
нълъ сълъ о мълїїне де каре къ пълїнтъ галбенъ сълъ
аместече къ кїмпнълъ сълъ нисїносъ, атънчї пъл-
мїнтълъ кїмпнълї сълъ ва devenї капабїлъ pentръ
кълътра грїѣлї. Іатъ ши знъ алъ esemplъ: чїне-
ва а автїѣ о вїе каре а крескътъ не знъ солъ
калкаръ каре е foarte бълъ pentръ знеле соїърї
де вїнъ, апої врїндъ акъмъ съ skїмбе via са їн-
тр'знъ кїмпнъ де грїѣ, іар о съ адъкъ аколо пъл-
мїнтъ галбенъ, сълъ аместече къ пълїнтъ калка-
росъ алъ пълїнтълї сълъ, атънчї солълъ ва devenї
marнос (марнос), се нъмеште о amestекътъръ де
калкаръ ши де арѣїлъ ши ачестъ солъ ва fi foarte
folosїторїѣ pentръ кълътра грїѣлї. Asemenea о-
перацїїнї се нъмескъ *препарациїнеа саъ прег-
їїреа солълї арабилъ*.

Аша дар *препарациїнеа солълї konstїтсе ka-
нїтълълъ d'їнтїїс* алъ знїї sistemъ де арїкълътъръ ра-
цїонабїлъ.

Дар нъ е destълъ ка plantеле семънате съ
аїбъ знъ солъ капабїлъ, дар ачестъ солъ требъе
съ аїбъ ши о кълїме їндестълътоаре де сълърї ор-

ганїче nстрїїїе, pentръ plante; прекъмъ дака чї-
не-ва арѣ нъне знъ калъ їнтр'знъ граждъ foarte
бълъ ши нъ ва нъне аколо fїнъ ши оръѣ, калълъ
ва мърї де foame, аша ши нъїндъ чїне-ва plante
їнтр'знъ солъ favorабїлъ pentръ staцїїнеа лоръ,
їнсъ сълъкъ ши despїатъ де прїнчїїне organїче,
plantеле воръ мърї де foame, адекъ се воръ ве-
стежї ши зска. De ачееа канїтълълъ алъ доїлеа алъ
знїї арїкълътъре рацїонабїле, требъе съ воръеаскъ
desnре metoadele бълне d'a *їмъзнотъїї кїмпнїїле
прїн дїферїте materїї де їнгръшемїнте*.

Акъмъ дъне че кїмпнълъ е препаратъ ши їн-
гръшатъ, шїїїнда арїкълътъреї требъе съ се окъне
къ sistemеле *semънотъспїї ши kстърїї* plantелоръ
пїпъ ла *seчерїїулълъ лоръ*, адекъ къ їнтречеїнеа лъ-
крърїлоръ църанълїї їн їмпнълъ верїї ши кїаръ пї-
пъ ла тоамнъ; апої не лїнгъ ачестеа, о арїкъл-
търъ перфектъ требъе съ воръеаскъ ши desnре *кре-
їїтереа анїмалелоръ domestїче*, кълчї кълътра пъл-
мїнтълї фъръ крештереа анїмалелоръ domestїче
е foarte їмперфектъ, пълтемъ кїаръ съ зїчемъ
їмposїбїлъ, кълчї нъмаї къ esкрементеле (гъ-
ноїл) ачесторъ анїмале sїнтемъ їн stape а їн-
гръша ши а їмъзнотъїї кїмпнїїле noastre d'a-
ръръ. Апої дакъ, не d'o parte арїкълторълъ
їнцелентъ требъе съ кълїїеze вїада ши їнмълїї-
реа анїмалелоръ де каре їнтрепїндереа са а-
рїкомъ poate съ траръ знъ folosъ mare, не де
алъ parte требъе съ гонеаскъ ши съ нїмї-
чеаскъ їнемїчїї лїї din пернълъ анїмалъ ши а-
stea sїнтъ нїїте їнсекте ши алте анїмале мїчїї ши
марї, каре ї мълїпккъ мълка дъне кїмпнъ, каре
стрїкъ поамеле sale din гръдїнїї ши каре її мъл-
пїпкъ кожїле арборїлоръ дїн пълърї саъ къ їн-
гълърескъ лемнеле лоръ. De ачееа кзнощїнда
анїмалелоръ ши їн партїкъларъ а їнсектелоръ че
sїнтъ вълъмълтоаре арїкълътъреї, formeазъ о ра-
мъръ їмпортантъ їн шїїїнделе арїколе.

Дар не лїнгъ їнсектеле вълъмълтоаре, pesїстъ
ши dozъ їнсекте foarte folosїтоаре омълїї, ачестеа
sїнтъ *албїнеле* каре дъ мїереа ши *rїндавїї*
каре даъ мълтasea. Sїнтъ їн Еспона нїїте църї
арїколе каре траръ знъ folosъ маї mare де ла
албїнеле лоръ каре сълъ дълчеада флорїлоръ де
прїн тълеле мълїїлоръ, де кїтъ арѣ кїштїра дїн грїѣ
адекъ дака арѣ fi тълїатъ пълърїїле лоръ ши ле арѣ fi
skїмбатъ їн кїмпнїї де аръръ. Peninsula Morea

este foarte sѳrakъ in kimpnii pentrѳ kѳlѳtra ce-
realelorѳ, kѳ toate aчesteа kѳlѳtra sepsikolъ (de
mѳtasъ) kare este favorizatъ prin dѳzii kare kreskѳ
foarte bine in Grecia, formeazъ akѳmѳ baza ve-
nitѳlѳi pѳmintѳlѳi in aчeastъ деаръ.

Lombardia mi sѳdѳlѳ Franчei kintirѳ mi-
lioane de franчi ne anѳ kѳ deсѳtѳra kare aчestѳ
mikѳ insektѳ indѳstrialѳ лѳkreazъ ne seama oa-
menilorѳ. De aчeea mi kѳlѳtra albinelorѳ mi
a rindѳilorѳ de mѳtase treбѳe sѳ inтpe inтp'ѳnѳ
sistemѳ perfectѳ de аprikѳлѳтѳръ.

Iatъ пѳmireа ратѳрилорѳ prinчипале але шtiинѳ-
деi аprikѳлѳтѳrei moderne, але ачестei шtiинѳе kare
a devenitѳ baza пѳterei a пaцiѳnilorѳ чivilizate,
але зnei шtiинѳе kare a iѳkѳtѳ ne omѳ, аdevѳ-

patѳ domnitorѳ алѳ пѳmintѳlѳi, inвѳdindѳ'lѳ a tra-
ce din sѳnѳlѳ ачестei maiчi милостive toate бѳнѳ-
тѳциле kare ea пѳstreazъ pentрѳ dѳnsѳlѳ, pentрѳ
ачestѳ fiѳ алѳ sѳѳ iѳbitѳ ne kare патѳра л-а inze-
stpatѳ пѳ пѳmai kѳ toate богѳциле materiale kare
ea posedѳ, чi inkъ kѳ богѳдия чea mai преци-
oasъ адекъ kѳ шtiинѳе mi лѳmine. Inтp'adeвѳрѳ
лѳmina in snipitѳlѳ omѳlѳi индѳелѳтѳ este o фла-
мѳ nestinsъ kare ii aratъ креациѳnile askѳnse in
колѳциле челе mai обскѳре але пѳmintѳlѳi; prin
лѳminѳ mi индѳелѳнѳцѳ, omѳлѳ a devenitѳ сѳвера-
пѳлѳ лѳmei mi kѳ drentѳ kѳvintѳ sѳ esurimѳ знѳ
astorѳ zikindѳ: Snipitѳlѳ este редеle пѳmintѳ-
лѳi, лѳmina este тронѳлѳ sѳѳ, mi индѳелѳнѳа este
чентрѳлѳ domniei sale.

Minkѳpile sѳncerate in dѳlanѳ.

Sѳѳ ачestѳ titлѳ bizarѳ, жѳрналеле шtiинѳи-
чиче аѳ desѳѳtѳtѳ зpѳтѳoарea kѳestiѳne foarte кѳ-
pioasъ.

In Martie, анѳлѳ tpekѳtѳ, знѳ savantѳ foarte
demnѳ de kredingъ skria amikѳlѳi sѳѳ, Natѳra-
listѳlѳi Karl Mцller: Алалѳ-epi амѳ fostѳ npinsѳ
de чea mai mare mirape. Eatъ чe mi s'a in-
timplatѳ: Dintp'ѳnѳ dineѳ mare mi-aѳ рѳmasѳ
рѳмѳшѳиѳе de бѳkate ne kare ле-амѳ пѳstpatѳ
pentрѳ a doza zi in dѳlanѳ, apoi imаѳinъ-цѳ mi-
papeа mea kindѳ a doza zi, deskizindѳ dѳlanѳlѳ
ka sѳ skotѳ рѳмѳшѳиѳеле, амѳ вѳzѳtѳ kѳ toate se
fѳkѳseрѳ рошѳi ka sѳncеле, пар' кѳ a арѳkаtѳ
чине-ва in бѳkate niskai-ва никѳтѳpi de sѳncе; o
mѳnkape de mazѳpe s'a fѳkѳtѳ рошѳie пар' k'арѳ
fi fostѳ de kарne, mi inтp'o mѳnkape de kарne
fiartъ se vedea никѳтѳpi de sѳncе, пар' k'арѳ fi
fostѳ знѳ bistekѳ проаснѳtѳ. In minstѳlѳ d'intѳiѳ
mi-amѳ imаѳinatѳ kѳ aiчi s'a intѳmplatѳ вp'o fantъ
pea, вp'o отрѳвipe, insъ m'amѳ inkpedingatѳ kѳ
ачесте mѳnkѳpi n'aѳ fostѳ отрѳvite niчi de kѳmѳ;
atѳnчi n'amѳ mѳistѳ чe sѳ zikѳ mi чe esplikape
sѳ даѳ ачestѳi fenomenѳ, te porѳ dap sѳ'mi даi o е-
спликaцѳиѳe desnpe ачeastа, daka ешѳi in stape."

D. Karl Mцller аѳ datѳ amikѳlѳi sѳѳ res-
пѳnsѳlѳ зpѳтѳorѳ: Ачeea чe te-a пѳsѳ in mi-
pape mi te-a зmѳлѳtѳ de снаѳmъ, пѳ e вp'ѳnѳ fe-

nomenѳ noѳ. Eѳ insъ-mi амѳ обсерватѳ пѳнъ
акѳmѳ ачestѳ fenomenѳ кѳpѳiosѳ in doѳ pѳndѳpi,
овдатъ in opашѳлѳ Halle, inтp'ѳnѳ gradѳ foarte
mare. Fenomenѳlѳ ачеста mi s'a арѳtatѳ in mo-
dѳlѳ зpѳтѳorѳ: Pe d'asѳnра зnei mѳnkѳpi de
kарne de вакъ foarte бѳнѳ mi nestpikatъ, s'a вѳ-
zѳtѳ o mѳлѳime de neцi miчi рошѳi аfѳindѳ-se
ne сѳnpаfаѳа кѳрнеi пар' кѳ арѳ fi fostѳ аколо
o mѳлѳime de никѳтѳpi de sѳncе проаснѳtѳ kare
esѳ a fapъ din kарne kѳmѳ esѳ a fapъ никѳтѳpile
de анъ dintp'ѳnѳ isvorѳ; insъ ачесте никѳтѳpi n'aѳ
fostѳ anoase чi linчiоase ka o галепѳ (niftѳi):
tѳindѳ masa лорѳ in doѳ, амѳ вѳzѳtѳ kѳ mi inтp'a-
чeastъ masъ linчiоasъ interiorѳlѳ a fostѳ рошѳiѳ ka
пѳрпѳра саѳ mai bine ka sѳncеле; пѳsindѳ-ле sѳѳ mi-
kposkouѳ m'amѳ inkpedingatѳ kѳ ачeastъ masъ ро-
mie a fostѳ коmpѳsъ de o сѳmъ nenѳмерабѳлѳ
de niute трѳзѳnѳе miчi kарi аѳ fostѳ linѳite зна
de ала ka o materie mѳkoasъ (linчiоasъ.)

Dap mi ѳnainte de mine, D. Ehrenberg in
Berlinѳ a обсерватѳ ачestѳ fenomenѳ in анѳлѳ
1849 лa o mѳnkape de kartofi fepѳi kарi аѳ fostѳ
пѳшѳi inтp'ѳnѳ dѳlanѳ noѳ de бpadѳ. Ачestѳ че-
лебрѳ mikposkonistѳ a пѳsѳ masa чea роmie sѳѳ
mikposkonѳ mi a гѳsitѳ prin калкѳле kѳ inтp'o
masъ de тѳрimeа знѳi цолѳ kѳѳ se аfлѳ пѳмѳ-
рѳлѳ inkpedibѳлѳ de sste de bilioane (пѳнъ лa 884

bilioane) de niște grășnide mici potându ca oaze, și dintre care, fie-care este un animal mic având mișcarea sa proprie, o trîmbiță la gură și fiind în stare a se împănă în mai multe individe încă și mai mici! D. Ehrenberg clasificază aceste animale între infuzorii și le numește *Monas prodigiosa*.

Aceste infuzorii prodigioase care, fiind se înmulțesc într-un corp organic (bucate de carne sau de legume) îi dă o înfrumusețare ca fiind s'ar skimba în sine, aceste infuzorii, zic, au costat mult sine oamenilor în secolele trecute. Într-adevăr explicația acestor fenomene printre o cauză naturală, este o faptă din cele mai importante și manifeste trîmbițări științifice. Cîne nu va să crează aceasta, să studieze cronicele secolelor de mizoc și chiar istoria timpului nostru și va vedea lucruri necredibile.

Noi înținem că timpurile noastre și pe urma vom avea o istorie a acestor fenomene (cunoscută sub numele de *mîncarea sințepate*) și în secolele trecute.

Într-o moară lângă Enkir ce se află pe malul râului Mosel, la 22 August 1821 s'au arătat într-un mod foarte puține (ca și totdeauna) niște fenomene. Toate mîncările de grîu, carne și mai cu seamă cartofi fiind au rămas în moară 24—28 de ore în zilele cele calde, s'au făcut poșii par' că erau pline de sine. În zadar au încercat dălașurile vine, au astupat chiar grășnidele celor din dălașuri și au adăsat alți saci de cartofi în moară, că tot n'au putut scăpa de Daemonul sințepos care și a ales dălașurile morii dreptă rezidența sa. Vîndu această și științele naturale, care au putut să le dea vr'o explicație lînsînd-le că totuși la asemenea oameni simpli, morarii că tot ai lor deteșă fura a faptă din moară și n'au vrut să se mai întoarcă acolo. Pînă la 24 Septembrie, anul șezîndu a dîntă fenomenul de mîncare sințepat, dar în ziua aceasta îndată s'au făcut nevîzînd; mîncările din dălaș n'au mai fost skimbate în sine precum apele Nilului înainte de Pharaon cel antik din Egipt. O circumstanță remarcabilă s'au arătat acolo că numai vasele

de fepă au fost în stare a preserba mîncările de această skimbare. — Eat și o altă asemenea întâmplare care are nștea să se termine într-un mod mult mai trist. În anul 1819 în 2 August, un dăraș Italian a nume Pittarello, mîncător în satul Legnora lângă orașul Padua, vîndu a mîncă seara polenta (mîntăla) și, care nu o pregătise la pînă, scoîndu-o din cătia mesei, că încremenire a vîzînd că polenta și e plină de sine, însă par' că niște de sine proaspete spre neînțetă pe suprafața aceste mîncări. Dărașul că spaimă a aruncat încoolo polenta și și s'au călată gură cină. Dar a doză și totă acestă spectacolă bizară se petrece. Dărașul nemaî știîndu ce să facă, s'au dăsu la clericali (papa) și katolici din sat care vîndu, a bine-cvîntată casa, masa, dălaș și camera de mîntă; dar ce folos! eskamatorul diabolic și a treia și urma așii jocă komedia sa. Atunci larpa și spaimă cea mai mare s'au petendit în totă satul și chiar și în toată țeara. Dărașii simpli de acolo au vîzînd în acestă miracolă o pedeansă cerească partikulară trimis dărașul Pittarello ca o urmare a păcatelor sale necunoscute; pînă a lînsit că și omoră pe acestă om, stimată nînză acum de tot, numai că rîndu d'au se scăpa de societatea unii asemenea păcătoși pentru care cerul a ales o pedeansă partikulară, neasit. Dar pentru fericirea dărașului amenințat, poliția locală a intervenit, a și dat mîncările sințepate unei comisii de chimici din Academia de Padua spre cercetare. Unul dintre membrii comisiei D. Sette a șezdu aceste obiecte la un esamen mikroskopik și a rîsit căasa adevarat și naturală a acestor fenomene estroordinar, în modu esenș de noi mai șezdu, precum le-a descoperit D. Ehrenberg la Berlin, însă că diferință că D. Sette a arătat că materia poșie ca sinele care este fundamentul șperietor al acestor fenomene poate fi întevîndu în niște ca o coloare foarte frumoasă. Chimistul Pietro de Col a și vîsînd mînta că această materie și a prezentat-o Gubernului, atunci guvernul a întevîndu toate mizloacele a deschide okii populașii dărașului de acolo și a scăpa pe nevinovatul Pittarello d'o gonire peri-

кѣлоасѣ. Ла инфимлареа ачеаста цѣранѣлѣ Pit-tarello де тимнѣриѣ а fostѣ скѣпатѣ де перико-лѣлѣ каре ѣ ameninga ignoranца ми fanati-smѣлѣ; дар знѣ sfruшitѣ маѣ tpiстѣ а авѣтѣ а-semenea инфимлѣриѣ ин секѣлеле tpekste, адекѣ ин секѣлеле де мизлокѣ знде аѣрора лѣmineѣ штиинѣлорѣ натѣрале нѣ ewise инкѣ дин интѣнере-кѣлѣ попуѣиѣ барѣбаре ми ignоранте ин каре аѣ fostѣ инвѣлѣите toate секѣлеле де атѣнѣи. Kite о датѣ nenoporѣirea а врѣтѣ ка ачестѣ fenomenѣ еstraor-dinarѣ адекѣ де дезволтареа инфѣзорѣлорѣ рошиѣ ка сѣнѣеле, сѣ се факѣ ми пе остиѣле висерѣчелорѣ. Apoi kitѣ сѣнѣе адевѣратѣ зманѣ с'а вѣрѣsatѣ дѣне арѣтареа ачестѣи сѣнѣе де апаринѣцѣ! Eatѣ знееле есемпле: „Ин анѣлѣ 1510, зикѣ кроникариѣ, с'а арѣtatѣ никѣтѣриѣ де сѣнѣе ин остиѣ, атѣнѣи тоѣи аѣ инѣелесѣ кѣ нѣмаѣ аѣзѣisijiѣ Евреѣи аѣ пѣtstѣ кѣснѣи остиѣле нѣнѣ сѣ деа сѣнѣе ми дрѣнтѣ ачѣеа аѣ ми прѣnsѣ дѣнтре Евреѣи дин Берлинѣ 38 де оа-менѣи миѣ аѣ арѣсѣ нѣнѣ с'аѣ фѣкѣтѣ чѣнѣшѣ; дар ин анѣлѣ 1296 знѣ масакѣрѣ мѣлѣтѣ маѣ терѣбиѣлѣ с'а инфимлатѣ ин ѣрма ачестѣи fenomenѣ. Кро-никариѣ рапортеазѣ „ин анѣлѣ 1296 ин Франкфорѣи ѣнѣгѣ Main, индатѣ о ostie с'а фѣкѣтѣ рошиѣ кѣ никѣтѣриѣ де сѣнѣе проаснѣтѣ сѣрѣндѣ пе дѣнса ка дѣнтр'знѣ иѣворѣ. Чѣне а пѣtstѣ сѣ тѣгѣдѣsiаксѣ кѣ нѣгрѣшитѣ Евреѣи аѣ кѣснѣитѣ ми аѣ пѣтѣрѣnsѣ кѣ ланѣеа sf. ostie нѣнѣ kindѣ а венитѣ ачестѣи сѣнѣе;“ дрѣнтѣ пѣдеансѣ, зѣче миѣ де оаменѣи де наѣис-неа ачѣеаста аѣ fostѣ тѣiaѣи кѣ саѣиеа саѣ арѣиѣ де виѣ. Eatѣ kitѣ нѣсѣрѣчѣе, kitѣ нѣдрѣнтате ми kite лакрѣмиѣ prodѣчѣe ignoranца kindѣ este асочѣиатѣ кѣ ѣѣрорѣле sale чѣле ѣрѣчѣioase, адекѣ де fanatis-mѣлѣ ми де интолѣранца ин лѣкѣрѣриѣ рѣлиѣioase. Дар лѣсаѣи-не сѣ пе депѣртѣтѣмѣ кѣ vedepea noa-стрѣ де ачестѣи спектаколѣ терѣбиѣлѣ! Лѣсаѣине сѣ зѣтѣтѣмѣ кѣ зманѣitatea а пѣtstѣ кѣдеа нѣнѣ ла а-

честѣ градѣ де дерпаѣiѣsne стѣнѣдѣ, ла ачестѣ градѣ де барѣбарѣsmѣ инпрозиторѣ.

Дар ми ин тимнѣриѣле класѣче гѣsimѣ nome-nindѣ-se де ачестѣи fenomenѣ кѣрѣiosѣ Curtius Ru-fus (libr IV, II) рапортеазѣ кѣ ин анѣлѣ 332 ин. де Хс. ин армადѣеа каре а инкѣнѣiѣратѣ о-рашѣлѣ Тѣрѣ а лѣи Александѣрѣ чѣлѣ маре, тоа-тѣ нѣinea армадѣеи с'а фѣкѣтѣ сѣнѣе, атѣнѣи о спѣ-рѣетѣрѣ панѣкѣ а пѣтѣрѣnsѣ инѣма тѣтѣлорѣ, кѣчѣ тоѣи аѣ вѣзѣтѣ ин ачестѣи fenomenѣ анѣнѣѣдеа пѣр-депѣиѣ вѣтѣлѣиѣ ми моартеа шѣфлорѣ лорѣ; инсѣ Александѣрѣ чѣлѣ маре а интѣрѣзѣинѣатѣ аѣчѣи знѣ мизлокѣ инѣенѣiosѣ спѣре а рѣстаѣилѣ кѣрѣаѣiѣлѣ а-сиѣианѣиѣлорѣ, адекѣ а ордонатѣ ми клѣрѣкѣлѣ лѣи а есплѣкатѣ fenomenѣлѣ зѣкиндѣ кѣ сѣнѣеле с'а а-рѣtatѣ ин нѣline инѣснѣтрѣ дар нѣ пе дин а фарѣ, де ачѣеа семнѣлѣ морѣиѣи ми алѣ катастрофиѣ о-морѣioape се рапортеазѣ маѣ мѣлѣтѣ ла ачѣеа карѣ се аѣлѣ ин орашѣ (адекѣ ла локѣиторѣиѣ де Тѣрѣ) еар нѣ ла асиѣеанѣиѣ, ми иатѣ кѣ а рѣснѣитѣ а инспѣра дин ноѣ кѣрѣаѣiѣлѣ вѣрѣинѣѣиѣ армадѣеи sale каре а ми вѣрѣsitѣ ми а лѣатѣ орашѣлѣ Tyrus.

Eatѣ, терѣминѣндѣ, ми о кѣрѣioасѣ sentinѣцѣ че се аѣлѣ ин кѣрѣиѣле лѣи Pithagoras прѣнѣ каре а о-прѣитѣ сколарѣлорѣ стѣи, прѣкѣшѣ е штистѣ, де а мѣнка бовѣ, адекѣ, зѣче елѣ, kindѣ еспѣнѣемѣ бовѣлѣ foapte мѣлѣтѣ noanteа ла лѣмина лѣнеѣ, атѣнѣи се змѣле кѣ сѣнѣе, apoi fiindѣ кѣ омѣлѣ е фѣкѣтѣ дин сѣнѣе, де ачѣеа омѣлѣ нѣ трѣбѣе сѣ тѣнѣнѣче бовѣ, кѣчѣ се поате ка сѣ се инфимле ка омѣлѣ сѣ тѣнѣнѣче пе алѣ омѣ. Eatѣ о idee еstraѣарантѣ, miste-rioасѣ, инсѣ каре араѣтѣ кѣ fenomenѣлѣ еstraor-dinarѣ де мѣнкареа сѣнѣератѣ este foapte антѣкѣ. Дар де че нѣ? Натѣра нѣ е тотѣ де зна тотѣ а-чѣеа ин toate тимнѣриѣле ми секѣлеле, ин феноме-неле sale орѣдѣнаре ми фѣрѣмоасѣ прѣкѣшѣ ми ин чѣле еstraорѣдинаре ми спѣрѣietoape.

Церемониѣле де нѣнтѣ ла Кѣнезѣи че сѣнтѣ ин инсѣла Јаѣа.

Прѣнѣипѣле *Boachi* фѣлѣ знѣи Рѣѣе дин Ин-достанѣ каре а прѣимѣитѣ едѣкѣаѣiѣsnea са ин Евѣрона (Анѣлиеа ми Цѣрманѣеа) ми с'а интѣрѣсѣ пе ѣрѣмѣ ин Asia спѣре а стѣдѣа оаменѣи ми Статѣриѣле де аколо ми а рапортѣ деснѣре ачѣеастѣ Евѣропѣи, а

трѣимѣсѣ дезнѣзѣи ла соѣиѣтатеа де штиинѣеле ориѣн-тале че есѣстѣ ин Цѣрманѣеа знѣ рапортѣ foapte интѣресантѣ деснѣре Кѣнезѣи че есѣстѣ ин инсѣла Јаѣа, ми де каре бовѣ нѣне аѣчѣи ачѣеа че се рапортѣ ла церемониѣле де нѣнтѣ але Кѣнезѣилорѣ.

Kindš ințp'o familie se află doi copii s. e. zñš fiš mi o fiș, atșnči e lepe ka челš маї mare fie бѳeatš, fie fatš, treбѳe sѳ se кѳștoreакѳ маї ințiiš. Dșne че fișlš saš fiica s'a кѳștoritš, atșnči strѳmouii inченš a face планșriле pentрѳ кѳștoriiле strѳnepodilopрѳ de amindoș seksele, inșѳ fata fetei ei poate sѳ iea ne fișlš ei, ne kindš dakš are doi fiš, kopii lopрѳ nș potš sѳ se insoare niňѳ la alš patрѳlea gradš. Fiș-kare fatš, dșne че s'a mѳritatš, este privity de azi inainte ka o streinš in familia ei. Kindš doze famii amiče, zna are zñš fiš mi чеa-alš o fatš, пѳrinqii logodeskš atșnči ачешii doi kopii, din kopiiрiеа lopрѳ чеа маї fraцетš, пѳtemš zиче kiарš din леарѳnлš lopрѳ. E леpe mi običeiš а-коло ка zñš бѳeatš la vрsta de 18 anš mi o fatš la 16 anš treбѳe sѳ fiš logodii. Пѳrinqii kare aš legatš ne kopii lopрѳ fѳрѳ шtipea lopрѳ, nș lasš ka logodničele sѳ se vazѳ nič nș sekšnoskš niňѳ in zioa кѳzъniei. In ачeastѳ zi logodnikлš imѳрѳkatš in галѳ insoițš de mșsikš mi de zñš alaiš mare, se dșče la mireasa sa. La ачeastѳ церemonie se адеpe mi zñš бѳrinqš kare жоалѳ роlš de mizločitopрѳ saš de samsapрѳ de кѳzъnie mi ne inгѳ dинsлš mi 14 баѳе бѳ-трине mi ачeasta петрекš ne logodnikš la kasa miresei sale. Kindš а ажъnsš аколо, atșnči logodnikлš este priimitš кѳ o помпѳ mare de кѳ-тре fratele челš маї mare алš mireșii. Елš ѳea dșnpѳ ачееа zñš чеaiš, жоакѳ niште жокѳрi mi sѳлѳtrпi sѳлѳatiche, inš face рѳгѳчиšnea, dșne kare kondъšš de sѳkrлš sѳš, кѳmнатлš sѳš челš mare mi mease „maestri de церemonie“ inš dșkš la поарта камерii mireșii sale znde o гѳșente in-veditš ințp'zñš влš. Doi оameni kare batš кѳ forцѳ mare ne zñš леарѳnš de металš mi fakš zñš sromotš infernalš преchedš ne logodnikлš in ачestš маршš de церemonie mi se пѳnš la patрѳлš mireșii ka o гѳардѳ de оноаре. Dșne че logodnikлš ințрѳ in камера logodničei, se вѳdš

акѳmš pentрѳ ințiam-i-datš in viaѳа lopрѳ. Акѳmš amindoi salsteazѳ patрѳлš (teatрѳлš feriqipei lopрѳ viitoape!) ѳeaš ne зрmѳ чеaiš mi romš imпреzлѳ se пѳn dșn' ачееа la o masѳ znde se află ѳkatele челе маї stimate din ѳкѳtѳria Kinezilorѳ. Običeилš чере ка la ачeste mese treбѳe sѳ fiš 16 felъri de ѳkate, inșѳ пѳse ne masѳ in патрѳ рiндѳrпi zпеле dșne ателе, la fiș-kare рiндš kite патрѳ odatš. La ачeastѳ masѳ nș treбѳe sѳ serѳeaskѳ алš чине-ѳа de kitš слѳжника logodničei. Dșne masѳ, logodnikлš skоate bestmintele sale de галѳ, se imѳракт кѳ o bestѳ (жилетѳ) алѳastрѳ mi este rekondъšš а kasѳ totš кѳ ачееашii помпѳ кѳ kare а venitš. Dșne че плеакѳ елš, se desѳракт mireasa. Imѳрѳkšmintea de пѳntѳ а mireșii konsistѳ ințp'o bestѳ de atlasš роmшš saš de mѳlasѳ алѳastрѳ орнатѳ кѳ арѳš, mi dakš este din поѳлѳе, atșnči поартѳ mi zñš felš de вrпš fѳkstš de араmѳ роmше. Kamisоla (vesta) zпei mirese поѳиле kostѳ 50 niňѳ la 100 de галѳeni, dar о asemenea mireasѳ treбѳe sѳ fiš dekoratѳ кѳ o mѳлѳime de diamante, вrилante mi алte skъle d'o mare вогѳѳie, niňѳ la 3, 4000 de галѳeni kiарš!

In челе d'ințiiš tpei zile amindoi tinerii nș treбѳe sѳ ѳорѳeaskѳ nič sѳ vazѳ ne пѳrinqii lopрѳ. Običeiš крpios!

O femeiș Kinezѳ poate sѳ se mѳrite nșmai о datš in viaѳа ei, ne kindš zñš бѳрѳatš ii e еrtatš sѳ se insoare in маї mѳlte рiндѳrпi.

Fetele Kinezilorѳ sintš пѳzite кѳ о mare strѳmичie, rapš еš din камера lopрѳ mi nșmai insoițe de mșma saš de tatлš lopрѳ. La кѳ-пѳnieа zпei fete, пѳrinqii декларѳ sѳѳ рѳșпѳzde-rea lopрѳ кѳ fata lopрѳ e кѳратѳ; daka logodnikлš гѳșente кѳ s'a inșelatš, sokрѳлš sѳš tre-ѳe sѳ-lš desпѳгѳѳeaskѳ de toate келѳелiе кѳ-пѳniei kare este inѳалабиле mi fata se ințоарче а kasѳ.

КОМЪНИКАЦИЪНИ ПИТИНЦИФЧЕ, МПЧІ.

Ūnš Корѳš kșptesанš. Kindš Лѳdоvikš XIV im-ѳrпiнise mi inima sa а fostš tsрmentatѳ de felъrimii de грiжi mi de mșstrъri de кѳдетš, atșnči кѳрѳesaniii лѳi кѳzta sѳ-lš inѳeseleaskѳ кѳ felъrimii de mиn-riepi de distrakѳișne mi de плѳчере. Ințre ателе аš inѳѳatš ne zñš Корѳš inѳѳрѳ ka kindš ѳа ѳедеа

ne Реѳеле ințpindš, sѳ-lš salsteze кѳ кѳvintele зр-мѳтоаре: „Bon jour Sire! Vive le roi! Voilà le grand monarque!“ Лѳdоvikš se ѳkъpa totš de zna азzindš ачețš komпlimentš алš Корѳšлѳi mi dрentš рѳșпѳ-тиpe i-a пѳșš zñš inelš de арѳš ne rѳtš кѳ inskрiпiș-nea зрмѳтоаре: „Le premier corbeau de Louis XIV.“